

PIS' A PIRLS!

Fem måder at smadre

ELEVERS LÆSELYST

MUNKEBJERG 2024

Slides:
kortlink.dk/mrsh



DPU - DANMARKS INSTITUT FOR PÆDAGOGIK OG UDDANNELSE

AARHUS UNIVERSITET

MUNKEBJERG
14. NOVEMBER 2024

SIMON SKOV FOUGT
LEKTOR



FEM MÅDER AT SMADRE ELEVERS LÆSELYST

- **PIS'A PIRLS!**
- Oplægget diskuterer provokerende de fem måder at smadre elevers læselyst på, som har domineret de sidste 15 år. Danske elevers læselyst har aldrig været lavere og er næstlavest – på verdensplan. Oplægget kaster et kritisk blik på læseundervisning, læremidlerne mv. i lyset af resultater i PIRLS 2021 (4. klasse) og PISA 2022 (15-årige).



FEM MÅDER AT SMADRE ELEVERS LÆSELYST

1. Fokuser på afkodning
2. Fokuser på sprogforståelse
3. Fokuser på læsning
4. Fokuser på fejl
5. Fokus på det analoge



FEM MÅDER AT SMADRE ELEVERS LÆSELYST

1. Fokuser på afkodning
2. Fokuser på sprogforståelse
3. Fokuser på læsning
4. Fokuser på fejl
5. Fokus på det analoge

- Lad være med at gøre det.
- **VÆR KRITISK!**

ironi substantiv, fælleskøn

BØJNING -en, -er, -erne

UDTALE [iɔ'ni] 🗣️ 📢

OPRINDELSE fra græsk *eironeia* 'forstillelse', af *eiron* 'hykler'

Betydninger

1. (sproglig) udtryksmåde hvor man for at være morsom, drille eller spotte giver udtryk for det modsatte af det man i virkeligheden mener, på en sådan måde at ens virkelige mening skinner igennem

SE OGSÅ sarkasme

ORD I NÆRHEDED forkortelse | eftertryk | emfase | prægnans | overdrivelse...vis mere

GRAMMATIK uden pluralis

EKSEMPLER humor og ironi

Jeg elsker at blive ældre. At blive ældre er bare en fantastisk oplevelse, siger hun med slet skjult ironi [AltDam1992](#)

STATUS PÅ LÆSELYST

En seriøs start



DPU - DANMARKS INSTITUT FOR PÆDAGOGIK OG UDDANNELSE

AARHUS UNIVERSITET

MUNKEBJERG
14. NOVEMBER 2024

SIMON SKOV FOUGT
LEKTOR

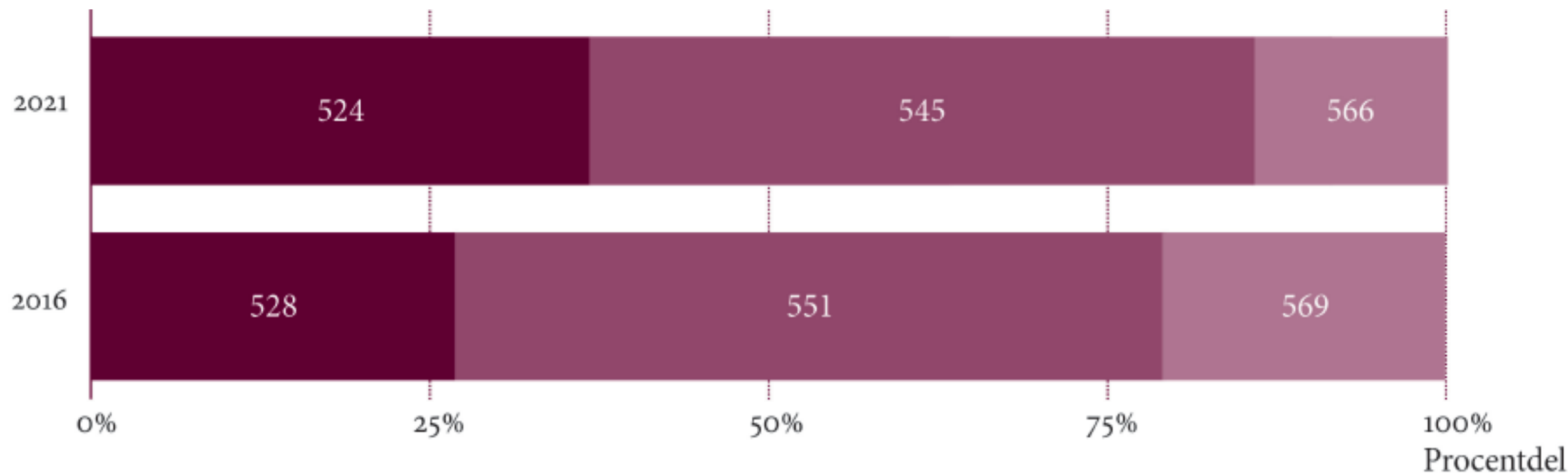


FALDENDE LÆSEGLÆDE

Elevernes læseglæde. Skala baseret på elevspørgeskema, 2016-2021.

	Kan rigtig godt lide at læse	Kan i nogen grad lide at læse	Kan ikke lide at læse
2021			
Andele	14 (0,7)	50 (0,9)	36 (1,1)
Elevscore	566 (4,2)	545 (2,5)	524 (3,0)
2016			
Andele	20 (0,8)	53 (1,0)	27 (1,2)
Elevscore	569 (2,9)	551 (2,4)	528 (3,2)

Note: Standardfejl angivet i parentes.



Læseglæde

Kan ikke lide at læse

Kan i nogen grad lide at læse

Kan rigtig godt lide at læse

Tal på figur angiver gennemsnitsscore.

Elevernes læseglæde. Skala baseret på elevspørgeskema, 2016-2021.

FALDENDE LÆSEGLÆDE

Forældrenes læseglæde. Skala baseret på spørgeskema til hjemmet, 2021, andele og elevscore opgjort efter ressourcer i hjemmet.

	Synes godt om	Synes om	Synes ikke om
Alle elever 2021			
Andele	39 (1,0)	42 (0,9)	19 (0,7)
Elevscore	557 (2,6)	539 (2,6)	514 (3,4)
Alle elever 2016			
Andele	44 (1,1)	38 (1,0)	17 (0,7)
Elevscore	564 (2,3)	542 (2,7)	530 (3,6)

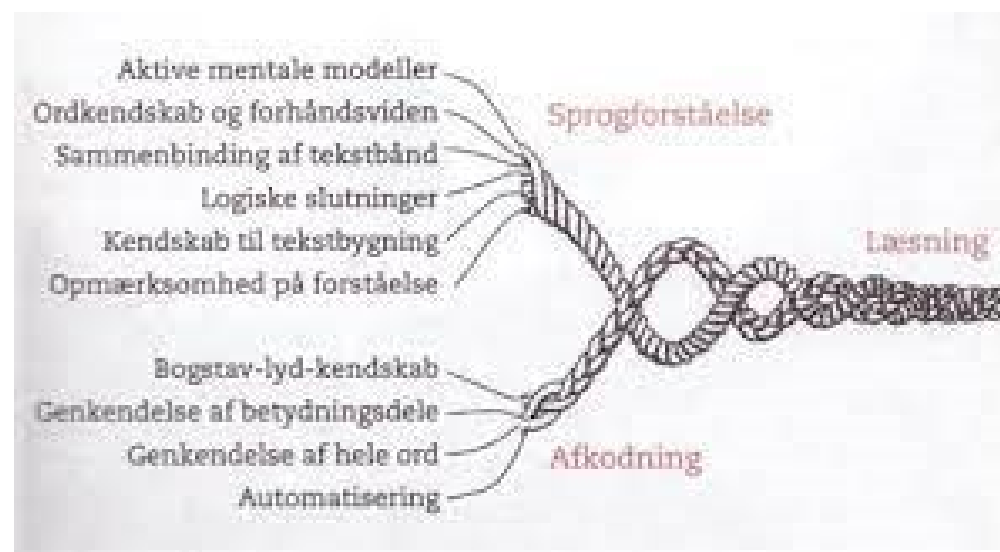
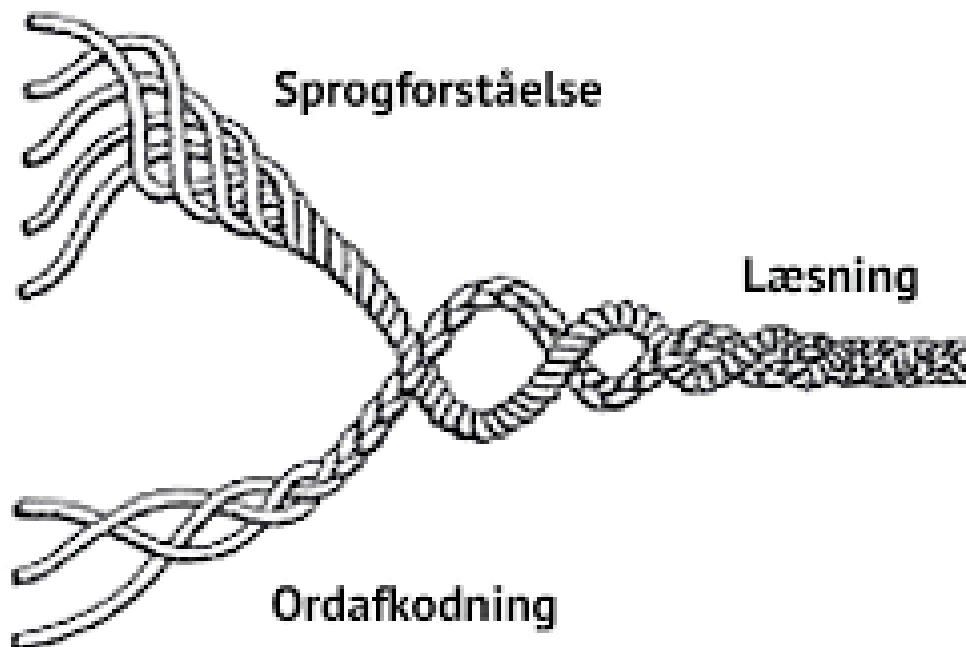


DEN KLASSISKE GENDRIVELSE

- Udtryk for demokrati – danske elever tør sige deres mening
- Balkan
- Biased?
- Muligt
- Stadig signifikant fald
- OPMÆRKSOMHED



HVAD ER LÆSNING?



(Gough & Turner, 1986)

Råd nr. 1

FOKUSER PÅ AFKODNING

ironi substantiv, fælleskøn
BØJNING -en, -er, -erne
UDTALE [iʁoˈni]
OPRINDELSE fra græsk *eironeia* 'forstillelse', af *eiron* 'hykler'

Betydninger

1. (sproglig) udtryksmåde hvor man for at være morsom, drille eller spotte giver udtryk for det modsatte af det man i virkeligheden mener, på en sådan måde at ens virkelige mening skinner igennem

SE OGSÅ sarkasme

ORD I NÆRHEDED forkortelse | eftertryk | emfase | prægnans | overdrivelse...vis mere

GRAMMATIK uden pluralis

EKSEMPLER humor og ironi

Jeg elsker at blive ældre. At blive ældre er bare en fantastisk oplevelse, siger hun med slet skjult ironi AltDam1992



RÅD NR. 1

- Fokuser på afkodning



Råd nr. 2

FOKUSER PÅ SPROGFORSTÅELSE



DPU - DANMARKS INSTITUT FOR PÆDAGOGIK OG UDDANNELSE

AARHUS UNIVERSITET

MUNKEBJERG
14. NOVEMBER 2024

SIMON SKOV FOUGT
LEKTOR

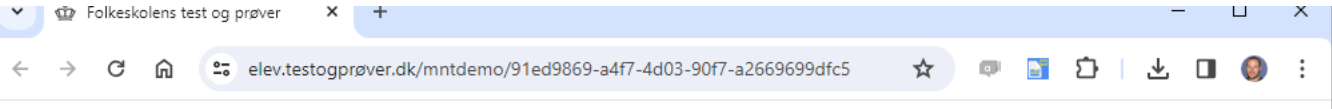


RÅD NR. 2

- Fokuser på sprogforståelse



TEACHING TO THE TEST



1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12

1 2 3 Gå til aflevering

Hvad betyder **fugte**?

Sæt et X

- beskytte små fugleunger
- gøre noget en anelse vådt
- reparere revner i en mur
- være god ved andre børn

Sæt to streger, så der bliver tre ord

Eksempel:
isbilko ▶ is|bi|lko

Klik der, hvor ordet deles

s k o l o i s

Næste >

testogprøver.dk

testogprøver.dk



RÅD NR. 2

- Fordelen ved at være godt tilsvarende for forståelse er at jeg kan spare mellemrum i teksten og det er mere klimavenligt.



Råd nr. 3

FOKUSER PÅ LÆSNING



DPU - DANMARKS INSTITUT FOR PÆDAGOGIK OG UDDANNELSE

AARHUS UNIVERSITET

MUNKEBJERG
14. NOVEMBER 2024

SIMON SKOV FOUGT
LEKTOR



RÅD NR. 3

- Fokuser på læsning



DEN BALANCEREDE TILGANG



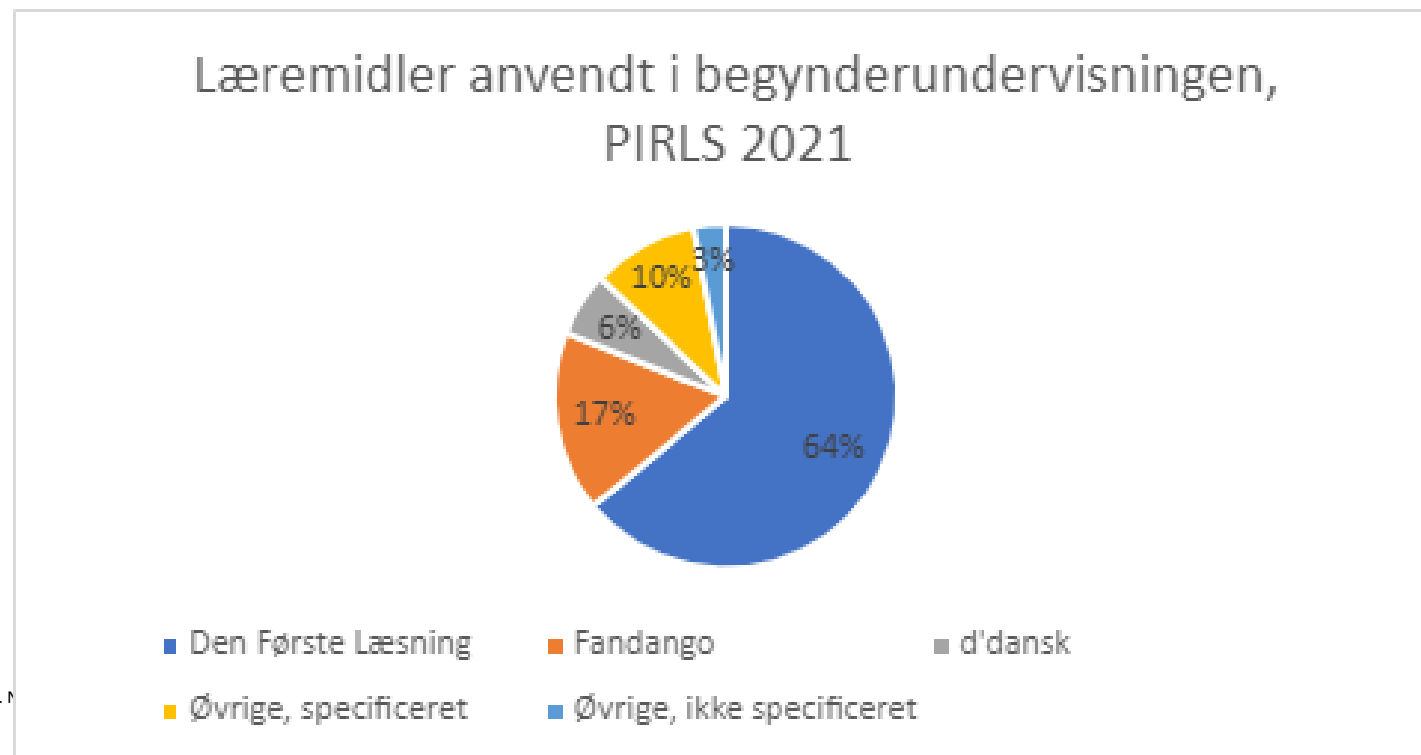
1. Eksplicit undervisning i afkodning, herunder fonologisk bevidsthed og det alfabetiske lydprincip.
2. Meget elevlæsning og udvikling af flydende læsning gennem varierede læseaktiviteter.
3. Et rigt tekstunivers til understøttelse af meningsorienterede læseaktiviteter.
4. Eksplicit undervisning i læseforståelse og læseforståelsesstrategier.
5. Meget skrivning som integreret del af læseundervisning, herunder fokus på skrivningens kommunikative funktion.
6. Fagligt varierede og indholdsrige emner.
7. Differentiering, både i balancen mellem afkodnings- og meningsorienterede aktiviteter samt forskellige læringsforudsætninger og -behov. (Bremholm, 2017, s. 85-86).



DE TRE MEST ANVENDTE LÆSELÆREMIDLER

- PIRLS 2021, Lærerspørgeskemaet:
 - Hvilket dansksystem har klassen *hovedsageligt* arbejdet med i begynderundervisningen i læsning 1.-3. kl.

- *Den første læsning*: 64%
- *Fandango*: 17%
- *d'dansk*: 6%



DE TRE MEST ANVENDTE LÆSELÆREMIDLER

- Analyse ud fra den balancerede tilgang
- Jesper Bremholm (2017): *Den Første Læsning*
- PIRLS-teamet: *Fandango og d'dansk* (2023)



DE TRE MEST ANVENDTE LÆREMIDLER



- *Den første læsning:* Materialet er velfunderet i læsningens tekniske aspekter, men utilstrækkeligt i forhold til de meningsorienterede aspekter.
- *Fandango:* Materialet tilgodeser på visse punkter i højere grad en balanceret tilgang til begynderundervisning med både tekniske og meningsorienterede aktiviteter, men med fokus rettet mod (oplæst) litteratur og fiktionskompetence.
- *d'dansk:* Materialet harmonerer bedst med principperne for en balanceret tilgang til begynderundervisning i læsning. Materialet er dog stærkt afhængigt af, at lærere hjemskaffe den anbefalede litteratur til arbejdet med tekster.

**INGEN AF DEM
LEVER OP TIL DET**



DEN BALANCEREDE TILGANG

1. Eksplicit undervisning i afkodning, herunder fonologisk bevidsthed og alfabetiske lydprincip.
2. **Meget elevlæsning og udvikling af flere forskellige læseaktiviteter.**
3. Et rigt tekstunivers til at læse på.
4. Eksplicit undervisning i læsestrategier.
5. Meget læsning af tekster, der varierer i genre og længde, og som ændrer fokus på skrivningens kommunikative funktioner.
6. Faglig læsning af tekster, der udfordrer elevernes læsekompetencer.
7. Differentiering af læsningen og af balancen mellem afkodnings- og meningsorienterede aktiviteter samt forskellige læringsforudsætninger og -behov. (Bremholm, 2017, s. 85-86).

**MAN LÆRER IKKE AT
BAGE VED AT DANSE**

DEN BALANCEREDE TILGANG



1. Eksplicit undervisning i afkodning, herunder fonologisk bevidsthed og det alfabetiske lydprincip.
2. **Meget elevlæsning og udvikling af flydende læsning gennem varierede læseaktiviteter.**
3. Et rigt tekstunivers til understøttelse af **meningsorienterede læseaktiviteter**.
4. Eksplicit undervisning i læseforståelse og læseforståelsesstrategier.
5. **Meget skrivning som integreret del af læseundervisning, herunder fokus på skrivningens kommunikative funktion.**
6. **Fagligt varierede og indholdsrige emner.**
7. **Differentiering**, både i balancen mellem afkodnings- og meningsorienterede aktiviteter samt forskellige læringsforudsætninger og -behov. (Bremholm, 2017, s. 85-86).



Råd nr. 4

FOKUSER PÅ FEJL



DPU - DANMARKS INSTITUT FOR PÆDAGOGIK OG UDDANNELSE

AARHUS UNIVERSITET

MUNKEBJERG
14. NOVEMBER 2024

SIMON SKOV FOUGT
LEKTOR



RÅD NR. 4

- Slå hårdt ned på enhver fejl



KAN BEATHE SKRIVE?

- Inspirationskatalog til fastelavn
 - Kontekstualiseret skrivning
 - 3 lektioner
 - Beathe er ordblind
-
- Gruppefeedback: Stavning
 - Lærerens feedback: Stavning



GUIDES-TIL-ALT.DK - MELLEMLTRIN

-
- Larsson, 2018
 - Bo er ordblind
 - Bos fokus: Stavning!



DEN TRADITIONELLE SKOLE?

- Jesper-Wung-Sung: *En-to-tre-nu*
Meddigting som hovedpersonen via blogs (Fougt, 2018)



MARIA

*Jeg aner ikke, hvor lang tid de skal bruge på at skrive deres blogs, så de bliver gode, så de får arbejdet med sproget, og så identiteten bliver troværdig. De skal både lære at bruge blogs som et redskab, der kan bruges til at udtrykke meninger, holdninger og synspunkter, og samtidig er der også analysen og tolkningen af romanen – **vi skal stadig arbejde med de danskfaglige sider***

”Det var en stor fejl, at jeg ikke fik kommenteret ordentligt på elevernes blogs, og vi fik overhovedet ikke arbejdet med grammatikken.”



Råd nr. 5

FOKUSER PÅ DET ANALOGE



DPU - DANMARKS INSTITUT FOR PÆDAGOGIK OG UDDANNELSE

AARHUS UNIVERSITET

MUNKEBJERG
14. NOVEMBER 2024

SIMON SKOV FOUGT
LEKTOR



RÅD NR. 5

- Analog læsning.
- De digitalt indfødte



LÆSNING ER BEDST PÅ PAPIR

- Læsetræning skal være analog



FAKTA

- Digitale tekster FINDES
- Det er **altafgørende**, at skolen klæder eleverne på til at forholde sig til deres potentielle manipulation
- Luseguiden.dk
- SoMe



PIRLS 2021 OG PISA 2022

- To *digitale* undersøgelser af læsning
- 10.000+ elever læste tekster og svarede på spørgsmål på skærm



Den tomme krukke

Genfortalt af Elaine L. Lindy

Illustreret af Jennifer Moher

Kejseren af Kina lod fortælle at en konkurrence skulle afgøre hvem der skulle være den næste arving til tronen. Kejseren var gammel og havde ikke nogen børn. Fordi han elskede planter, befalede han at ethvert barn som ønskede at blive kejser, skulle komme op til slottet for at modtage ét kongeligt frø. Det barn der kunne fremvise det bedste resultat efter seks måneder, ville vinde konkurrencen og blive den næste kejser.

Tænk hvor spændende det var! Den dag hvor frøene skulle deles ud, var slottet fuld af flokke af håbefulde børn. Hvert barn vendte hjem med én dyrebar mulighed i hånden.



PIRLS 2021

- En brobygning på papir
- 1.401 elever i 4. klasse læste tekster og svarede på spørgsmål på papir
- BROBYGNINGSSTUDIET



BROBYGNING - PAPIR

15. Hvad tror du, kejseren syntes, var det vigtigste hos et menneske?

- A at man havde kongelige færdigheder
- B at man var et særligt menneske
- C at man havde respekt for sine forældre
- D at man var en god gartner

16. Hvorfor smilede kejseren til Jun?



Den tomme krukke

17. Jun har forskellige følelser i løbet af historien. Brug det, du har læst, til at forklare, hvorfor Jun havde hver af disse følelser.

håbefuld

forvirret

nedslået



Den tomme krukke



DPU - DANMARKS INSTI

AARHUS UNIVERSITET



FAKTA - PIRLS

- Elevernes gennemsnit i den digitale hovedundersøgelse: **539 point**
- Elevernes gennemsnit i brobygningsstudiet: **538 point**



FAKTA

- Balling (2017) peger på, at det handler meget lidt om mediet
- Og meget mere om, hvad eleverne skal læse
- Skønlitteratur i det traditionelle bogmedie
- Faglitteratur på digitale enheder
- Eleverne viser en evne til at vælge deres mediebrug på baggrund af teksters affordans (Kucirkova, 2014).



FAKTA

- Delgado et al. (2018) ”berømte” meta-review viser, at medie-effekterne ikke stemmer overens.
- Det er svært direkte at sammenligne læsning på papir vs. læsning på skærm, fordi der indgår ikke-sammenlignelige kendetegn.
- Pærer og brandbiler
- Erfaringer med mediet
- De fleste fund i reviewet peger på, at de fleste medie-relaterede effekter kommer fra opgaver, som skal løses inden for en bestemt tidsramme,
- Analog læsning bør prioriteres over digital læsning, men det er urealistisk at fraråde digitale enheder



ICILS 2023

- Elevernes computer og informationskompetence (Bundsgaard et al. 2024)
- 1% af de danske elever på kompetenceniveau 4 2023 i Computer- og informationskompetence
- **KILDEKRITIK**
- 3 % i 2018
- Vi er faldet signifikant og betydeligt siden 2018: -34, 8 point



KILDEKRITIK

- Islaminfo
- Abortlinen.dk



PI'S 'A PIRLS!

Fem måder at smadre

ELEVERS LÆSELYST

MUNKEBJERG 2024



DPU - DANMARKS INSTITUT FOR PÆDAGOGIK OG UDDANNELSE

AARHUS UNIVERSITET

MUNKEBJERG
14. NOVEMBER 2024

SIMON SKOV FOUGT
LEKTOR



SELV TAK!

1. Fokuser på afkodning
2. Fokuser på sprogforståelse
3. Fokuser på læsning
4. Fokuser på fejl
5. Fokus på det analoge

ironi substantiv, fælleskøn

BØJNING -en, -er, -erne

UDTALE [iə'o'niː] 🗣️ 📢

OPRINDELSE fra græsk *eironeia* 'forstillelse', af *eiron* 'hykler'

Betydninger

1. (sproglig) udtryksmåde hvor man for at være morsom, drille eller spotte giver udtryk for det modsatte af det man i virkeligheden mener, på en sådan måde at ens virkelige mening skinner igennem

SE OGSÅ sarkasme

ORD I NÆRHEDEDEN forkortelse | eftertryk | emfase | prægnans | overdrivelse...vis mere

GRAMMATIK uden pluralis

EKSEMPLER humor og ironi 

Jeg elsker at blive ældre. At blive ældre er bare en fantastisk oplevelse, siger hun med slet skjult ironi AltDam1992

SÅDAN STYRKER VI ELEVERS LÆSELYST

MUNKEBJERG 2024



DPU - DANMARKS INSTITUT FOR PÆDAGOGIK OG UDDANNELSE

AARHUS UNIVERSITET

MUNKEBJERG
14. NOVEMBER 2024

SIMON SKOV FOUGT
LEKTOR



—Didaktiske studier—

LÆRE- MIDLERNES DANSK- FAG

Redigeret af
Jesper Brøndbo, Jeppe Sandgaard,
Simon Skov Fougst og Anne Karoline Skjærbo



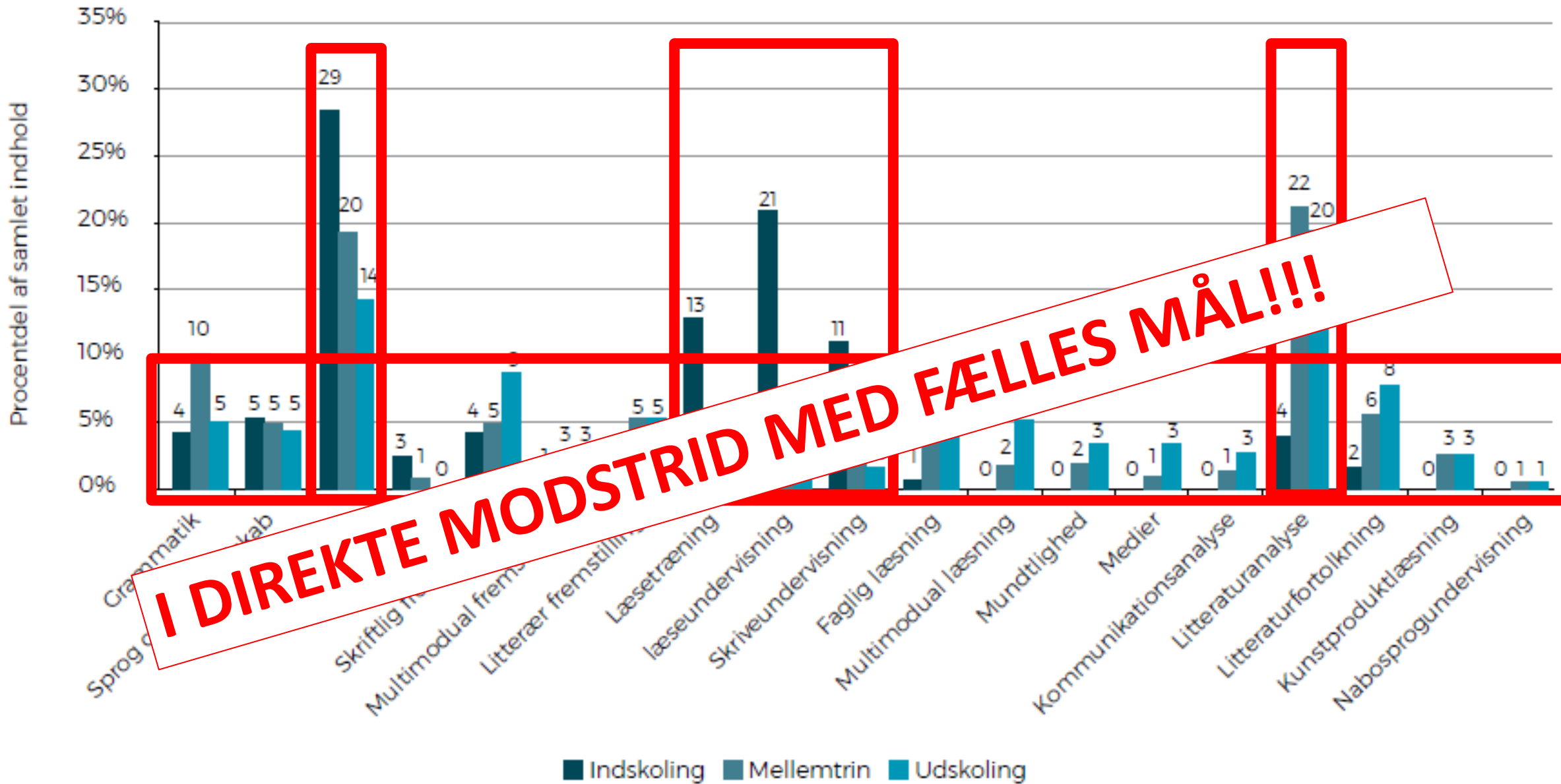
DANSKFAGET SET GENNEM DE DIDAKTISKE LÆREMIDLER

MUNKEBJERG
14. NOVEMBER 2024

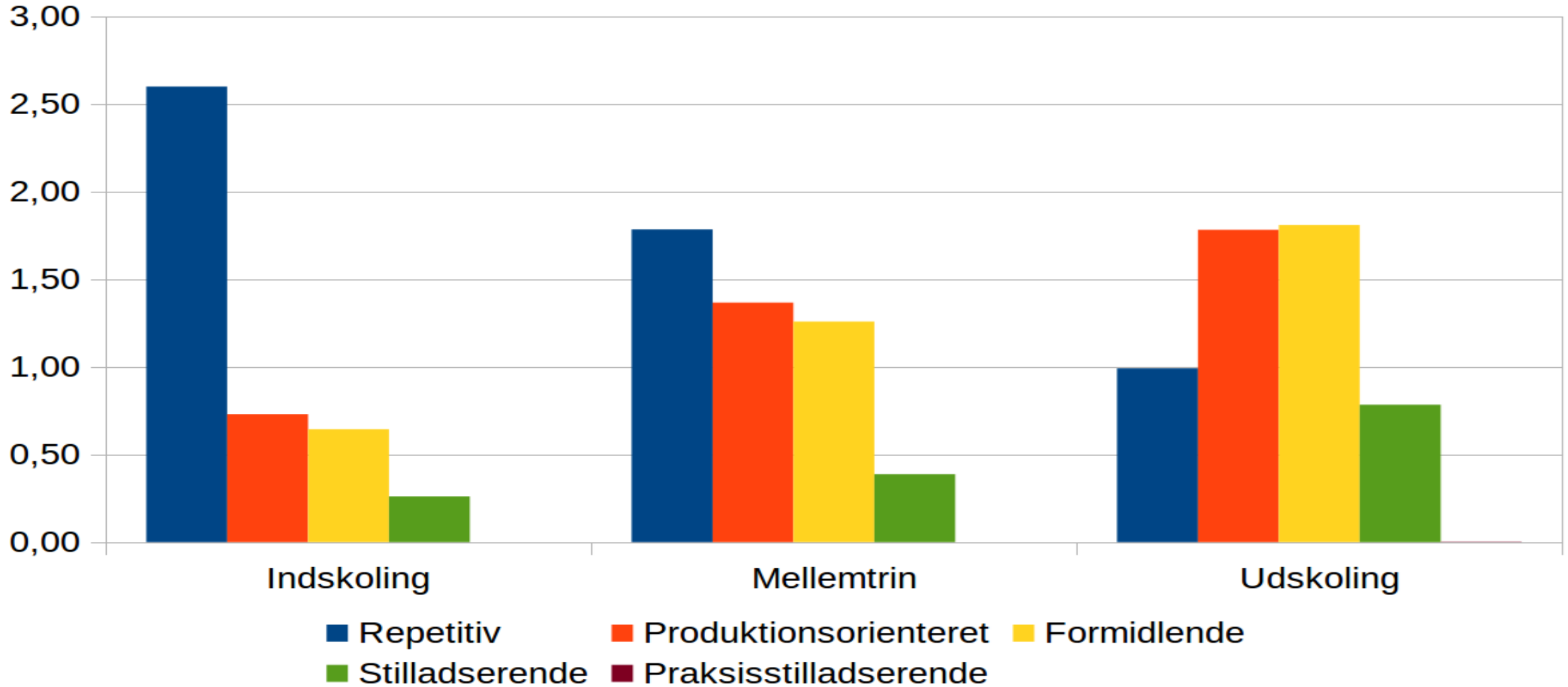
SIMON SKOV FOUGT
LEKTOR

47

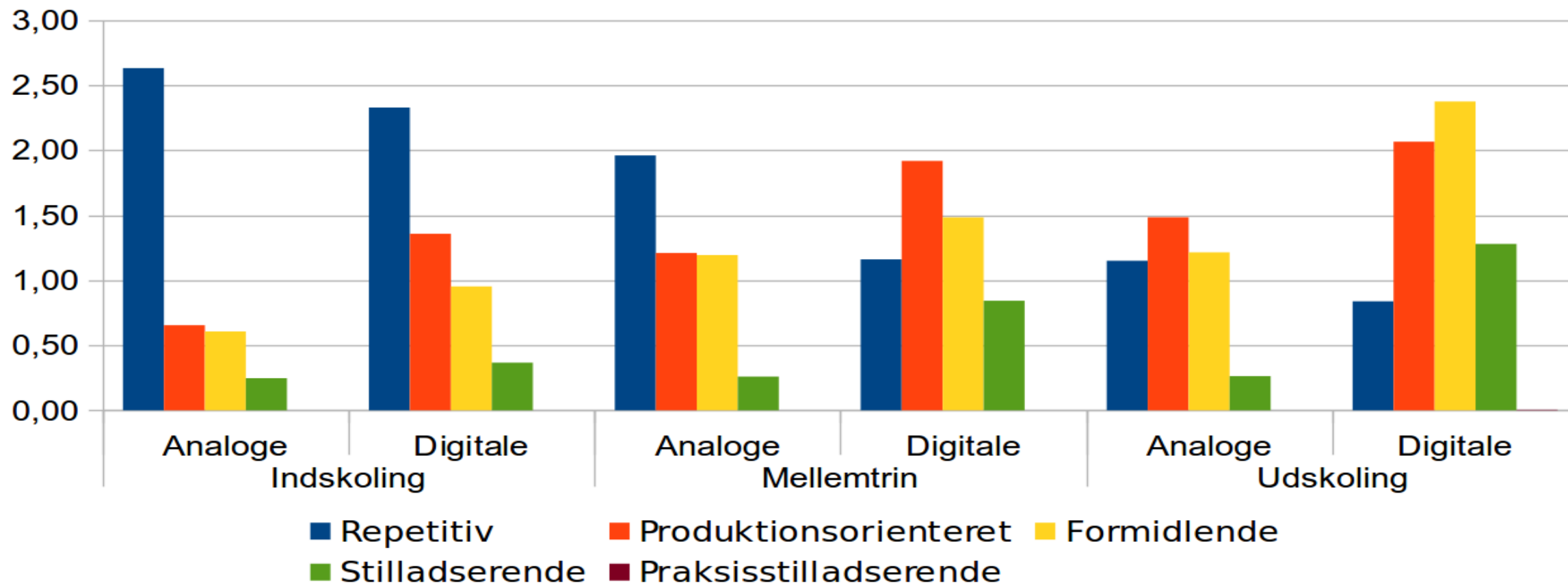




DIDAKTISK TYPE



DET SAMME ANALOGT SOM DIGITALT!



DANSKFAGET SET GENNEM LÆREMIDLERNE

- Faget er et staveundervisningsfag (især i indskoling)
- Fagets indhold læres ofte repetitivt (især i indskoling)
- Faget er også litteraturanalyse (især i udskoling)
- Faget er ikke ret meget mediefag eller kommunikationsfag



—Didaktiske medier—

LÆRE- MIDLERNES DANSK- FAG

Redigeret af
Jesper Bentsen, Jeppe Bredgaard,
Simon Skov Fogt og Anne Kirsten Sjøgaard



TRÆNINGSSPIL



STAVETRÆNING (BASISFAGLIGHED)

- Jim Rice (1897): Intet forhold mellem staveniveau og tid (sætninger, dvs. i kontekst)
- Oliver Cromman (1902): Manglende stavetræning påvirker ikke stavning
- W. Cook (1912): Staveregler effektløse. Kan ikke anvendes i kontekst
- Donald Hamill et al. (1977) Effekt op til 3.-4. kl., herefter ikke
- Stephen Krachen (2002): 3.-4.kl. elever, der ikke undervises direkte i stavning, staver dårligere end elever, der undervises men forskellen er fuldstændigt udlignet på 4.-5. klassetrin
- Graham og Perin (2007): Løsrevet grammatikundervisning er direkte skadeligt især for elever med skrivevanskeligheder. Grammatikundervisning skal tilkobles til elevernes skrivning
- KOMPIS-projektet i Slagelse (2010)
- 25% af tiden bruges på grammatikundervisning (Mathiasen, 2011)
Lærerne siger, de er konstruktivister, men de arbejder behavioristisk



HVORDAN LÆRER MAN AT STAVE?

- Ved at læse meget
- Ved at skrive meget
 - Til noget, for noget



DÅRLIG UNDERVISNING

- It bruges i meget stor - og alt for stor - grad til repetitiv træning
- ALENE: (Blikstad-Balas)
- Hvor computeren retter
- **Automatiseret feedback**
- **BEHAVIORISME**
- LÅSER undervisningen
- Teknologi forstærker traditionel undervisning
- Elever ønsker feedback fra deres lærer (Blikstad-Balas)

DEN BALANCEREDE TILGANG

1. Eksplicit undervisning i afkodning, herunder fonologisk bevidsthed og det alfabetiske lydprincip.
2. Meget elevlæsning og udvikling af flydende læsning gennem varierede læseaktiviteter.
3. **Et rigt tekstunivers til understøttelse af meningsorienterede læseaktiviteter.**
4. Eksplicit undervisning i læseforståelse og læsestrategier.
5. **Meget skrivning som integreret undervisning, herunder fokus på skrivningens kommunikative funktion.**
6. **Fagligt varierede og indholdsrige emner.**
7. Differentiering, både i balancen mellem afkodnings- og meningsorienterede aktiviteter samt forskellige læringsforudsætninger og -behov. (Bremholm, 2017, s. 85-86).

BALANCE



BØRNEGENES EGEN ULANDSKALENDER

Etiopien | Website med elevprod. x +

2020.u-landskalender.dk/laerere/materialet/website-med-elevproduktioner/

BØRNEGENES U-LANDSKALENDER

Gå til 2019: Trækfuglen ▶

- Forside
- Materialet**
- Elevbogen
- Website med elevproduktioner
- Årets film
- Opgaver og forløb
- Værktøj til læreren

Bestil

- Inspirationskursus
- Gratis skolebesøg
- Bestil materialet
- Bestil nyhedsbrev

Info

Web: Eleverne går på opdagelse – og kan også lave fotohistorier eller en virtuel lågekalendar

Undervisningsmaterialet omfatter stærk IT-læring, der er skræddersyet, så det både er fagligt, nemt og engagerende. Hele tiden har eleverne alt, hvad de skal bruge, lige for hånden.

Der er dels et opdagelses-univers, hvor eleverne selv undersøger Etiopien. Dels er der to gratis web-værktøjer med Uni-Login, hvor de laver flotte, digitale produktioner og arbejder med Det 21. århundredes kompetencer.

E-Mail | Del på facebook | Print

Opdag Etiopien

På denne del af hjemmesiden kan eleverne frit gå på opdagelse. Her får de bred baggrund om landet og om dagliglivet for børnene der. De kan også bruge tiden som research til opgaverne.

Bestil klassesæt nu

Trykt klassesæt 249 kr

- 30 elevbøger
- 2 lærervejledninger
- Adgang til app og web

LYSET PÅ SKOLESTIEN

Eleverådets ønske om lys på en cykelsti i kommunen
Gentagne forsøg på kontakter til kommunalbestyrelsen
Producerede en avis herom – 500 eksemplarer
3 mdr. senere var der lys



SPILLET OM MAGTEN

- Politikere
- Spindoktorer
- Journalister mv.

- 3. kl.
- Valgplakater - DF
- DGF



DRAMA STUDIO



Sådan skaber jeg læselyst ved hjælp af Drama Studio

Sara Elisabeth Rygaard Carstensen (SR) er lærer på Hobrovejens skole i Randers.

Den daglige læsetræning er utrolig vigtig for vores elever, men desværre sker det en gang imellem, at eleverne mister lysten og motivationen til at læse.

Jeg har nogle elever i min 2.klasse, som desværre har været kørt træt i den daglige læsning. Læsningen var blevet en sur pligt og en daglig kamp, som ofte endte i konflikter. Der skulle derfor findes en anden løsning end de traditionelle bøger. Jeg valgte derfor, at satse på, at Drama Studio (også) kunne gøre forskellen her.

LITERACY

- Læsning og skrivning – i kontekst
- **LITERACY**

- Skriftsprog
- Skriftsprog i kontekst
- Tegn i kontekst

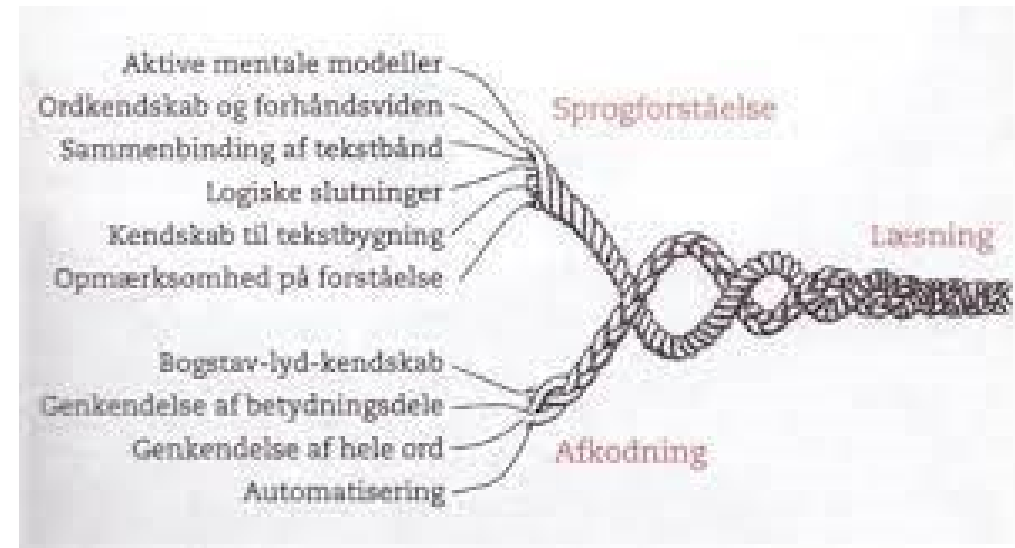
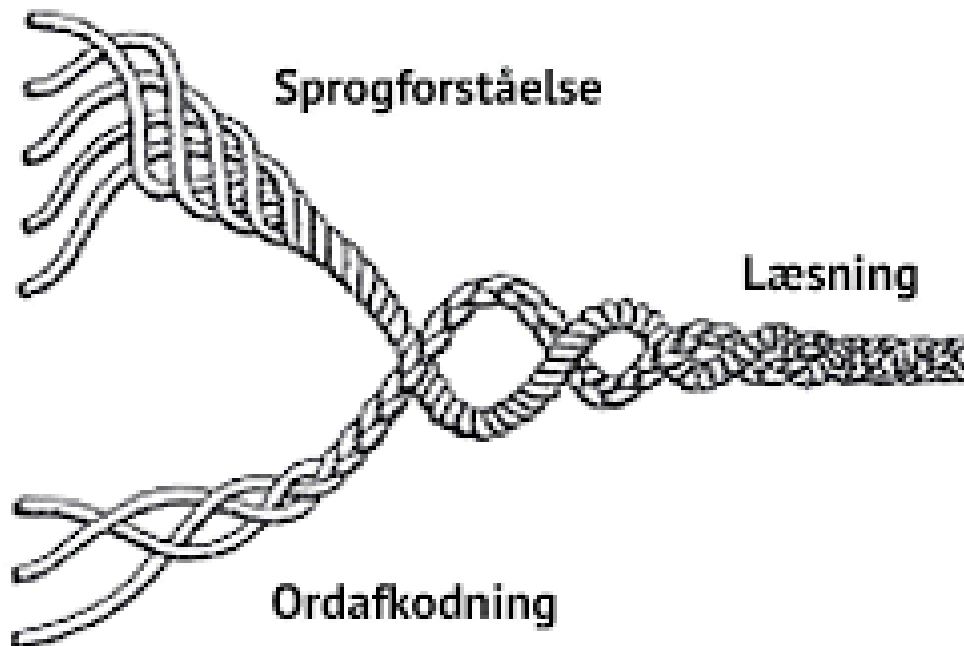
Kognitiv tilgang

Sociokulturel tilgang

Socialemiotisk tilgang



LÆSEREBET



(Gough & Turner, 1986)

I øvrigt...

LÆSELYST RUDERSDAL 2024

MUNKEBJERG 2024



DPU - DANMARKS INSTITUT FOR PÆDAGOGIK OG UDDANNELSE

AARHUS UNIVERSITET

MUNKEBJERG
14. NOVEMBER 2024

SIMON SKOV FOUGT
LEKTOR



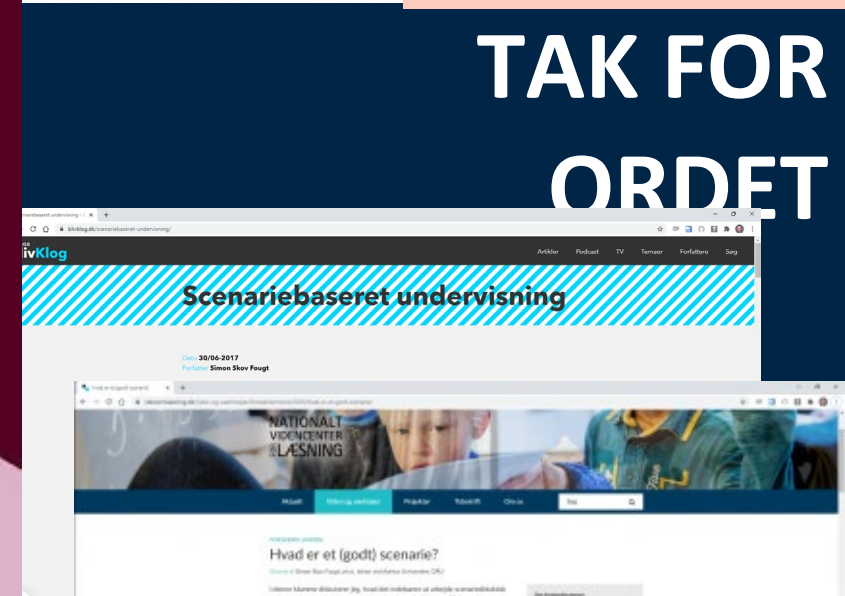
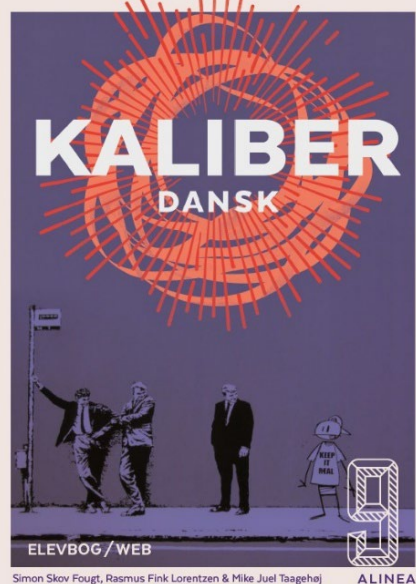
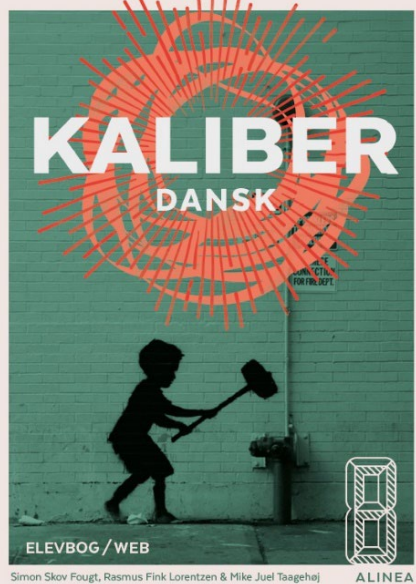
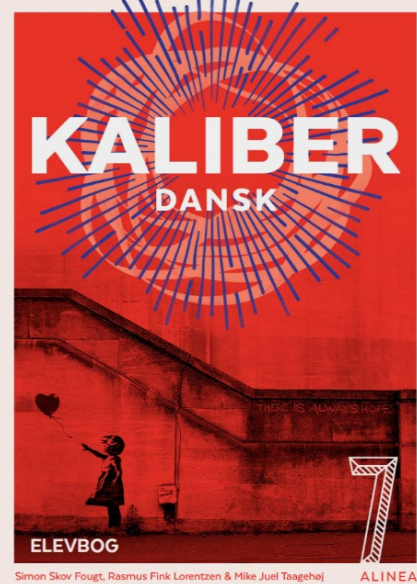
LÆSELYST RUDERSDAL 2024

- En undersøgelse af alle folkeskoleelever i kommunens læselyst
- Fra 0.-9. kl.
- 5804 elever
- Og deres forældre

- Aktuelt i gang (4.-22. november 2024)

- Resultater forventet april 2024





TAK FOR ORDET

simon-skov-fougtdk

simon@fougtdk